

تحلیل محتوای کتاب‌های فارسی مدارس ایران از نظر میزان کاربرد واژه‌های حامل خشونت و واژه‌های حامل ملایمت و صلح

بلقیس روشن*

حسین قاسم پور مقدم**

حسین عزیزی***

چکیده

تحقیق حاضر به تحلیل محتوای متون کتاب‌های فارسی مدارس ایران به لحاظ میزان کاربرد واژه‌های حامل خشونت و واژه‌های حامل ملایمت و صلح می‌پردازد و در پی یافتن پاسخ سؤالات زیر است: (۱) میزان کاربرد واژه‌های خشونت‌آمیز در متون درس فارسی مدارس ایران چه قدر است؟ (۲) میزان کاربرد واژه‌های صلح‌آمیز در متون درس فارسی مدارس ایران چه قدر است؟ (۳) از میان واژه‌های صلح‌آمیز و واژه‌های خشونت‌آمیز کدام یک دارای بیش‌ترین کاربرد و کدام یک دارای کم‌ترین کاربرد است؟ (۴) از میان پایه‌ها و دوره‌های تحصیلی کدام یک دارای واژه‌های حامل ملایمت و پیام صلح بیش‌تری است؟ در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل توصیفی تمامی کتاب‌های فارسی مدارس تحلیل شده‌اند. جهت تعیین معناداری تفاوت بین سه مقطع تحصیلی از آزمون کراس‌کال-والیس استفاده گردیده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که: الف) در کتاب‌های فارسی مدارس ایران، فراوانی واژه‌های حامل ملایمت

* عضو هیات علمی گروه زبان‌شناسی و زبان‌های خارجی دانشگاه پیام نور

** عضو هیات علمی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

*** کارشناس ارشد رشته آموزش زبان فارسی دانشگاه پیام نور

و صلح با ۲۰۴۸ (۴۲/۵۷ درصد) و فراوانی واژه‌های حامل خشونت با ۲۷۶۳ (۵۷/۴۳ درصد) است، لذا کاربرد واژه‌های خشونت‌آمیز از واژه‌های صلح‌آمیز بیش‌تر است. ب) از میان پایه‌های مختلف تحصیلی، کتاب فارسی دوم دبستان بخوانیم با فراوانی ۱۳۲، معادل ۷۸/۱۱ درصد، واژه حامل ملایمت و صلح، دارای بیش‌ترین و کتاب ادبیات فارسی (۲) سال دوم دبیرستان با فراوانی ۲۲۸، معادل ۲۷/۸۴ درصد، واژه حامل ملایمت و صلح، دارای کم‌ترین تعداد واژه حامل ملایمت و صلح (در مقایسه با واژه‌های حامل خشونت) است. پ) از میان دوره‌های مختلف تحصیلی، دوره ابتدایی با فراوانی ۷۱۳، معادل ۵۳/۲۵ درصد، واژه حامل ملایمت و صلح، دارای بیش‌ترین و دوره دبیرستان با فراوانی ۷۴۱، معادل ۳۳/۸۲ درصد، واژه حامل ملایمت و صلح، دارای کم‌ترین تعداد از این نوع واژه‌ها (در مقایسه با واژه‌های حامل خشونت) است. تفاوت میزان واژه‌های خشونت‌آمیز در سه مقطع معنی‌دار است اما تفاوت میزان واژه‌های حامل ملایمت و صلح در این سه مقطع معنی‌دار نیست.

کلیدواژه‌ها: کتاب فارسی، مدارس ایران، تحلیل محتوا، معنی‌شناسی، واژه، خشونت، صلح.

۱. مقدمه

به خاطر آوردن جنگ‌های بزرگ و خانمان‌سوز در طول تاریخ زندگی بشر از یک سو، و پیشرفت‌های عظیم تکنولوژیکی در زمینه تولید انواع سلاح‌ها و به ویژه سلاح‌های کشتار جمعی و در نتیجه توسعه قدرت تخریب و ویران‌سازی انسان از سوی دیگر، بسیاری از مردم و به خصوص طرفداران صلح جهانی را نگران کرده است؛ در بسیاری از کشورها آموزش صلح به طرق گوناگون و از جمله از طریق کتاب‌های درسی مطرح شده است. کتاب درسی به عنوان یک رسانه عمومی که مخاطبانش کودکان و نوجوانان هستند در شکل‌دهی و آموزش رفتارهای گوناگون نقش مهمی بر عهده دارد.

ایرانیان در طول تاریخ همواره مردمی مهربان و صلح دوست بوده و بسیار کم پیش آمده است که به کشوری دیگر حمله کرده و یا آغازگر جنگ بوده باشند، بلکه سرزمین‌شان بارها مورد هجوم اقوام جنگ‌طلب قرار گرفته است. حس نوع‌دوستی و